

19.12.2008

Dnro 58/210/ 2008

Yliopistot

VUONNA 2009 KÄYTTÄVIÄ OPETUSMINISTERIÖN JA YLIOPISTOJEN VÄLISIÄ NEUVOTTELUJA KOSKEVAT OHJEET

Sopimuskausi 2010–2012 ja neuvottelut vuonna 2009

Seuraava sopimus neuvotellaan vuosille 2010–2012. Vuodesta 2013 alkaen tavoitteena on siirtyä nelivuotisiin sopimuskausiin. Opetusministeriö tekee rahoituspäätökset sopimusten pohjalta vuosittain. Opetusministeriön ja yliopistojen väliset sopimusneuvottelut käydään sopimuskautta edeltävänä vuonna. Sopimuksen välivuosina neuvottelut järjestetään vain tarvittaessa.

Opetusministeriön ja yliopistojen (ml. harjoittelukoulut) välistä ohjausjärjestelmää ja valtion rahoitusperusteita valmistellaan osana yliopistolainsäädännön kokonaisuudistusta. Ohjauskäytänteet ja yliopistoille lakisääteisiin tehtäviin myönnettävän valtion rahoituksen säännökset ja rahoitusperusteet kirjataan yliopistolakiin ja valtioneuvoston asetukseen. Valmistelussa lähtökohtana on ollut, että opetusministeriö päättää asetuksen nojalla laskentakriteerien yksityiskohdista. Tavoitteena on, että yliopistolakiesityksen eduskunnalle antamisen jälkeen yliopistojen käytettävissä on opetusministeriön alustava kanta valtion rahoituksen laskentakriteerien yksityiskohdista. Opetusministeriön päätös ohjauskäytänteiden ja rahoitusmallin yksityiskohdista annetaan eduskunnan hyväksytyä yliopistolain.

Sopimuksen sisältöä uudistetaan siten, että siitä tehdään aiempaa strategisempi, pelkistetympi ja vain keskeisimpiin tunnuslukuihin rajoittuva. Sopimuksissa sovitaan korkeakoululaitoksen yhteisistä tavoitteista, yliopiston tehtävistä, profiilista ja painoaloista, määrällisistä tavoitteista, merkittävistä kehittämistoimista sekä rahoituksesta. Sopimus valmistellaan KOTA -tietojärjestelmän kautta. KOTA-tietojärjestelmää hyödynnetään mahdollisimman laajasti myös opetusministeriön seurattessa yliopistojen kehitystä ja sovitavien tavoitteiden toteutumista.

Opetusministeriö ohjaa jatkossa yliopistoja ja ammattikorkeakouluja myös kirjallisen palautteen kautta. Sopimuskauden aikana korkeakouluille annetaan kirjallinen palaute niinä vuosina, jolloin ei käydä sopimusneuvotteluita. Palautemenettelyllä ohjataan ja seurataan korkeakoulupoliittisten tavoitteiden toteutumista sopimuskauden aikana. Lisäksi palautteessa voidaan tarkentaa korkeakouluille asetettuja tavoitteita sopimuksia yksityiskohtaisemmin. Opetus-

ministeriö antaa ensimmäisen kerran kirjallisen palautteen korkeakouluille vuonna 2011 koskien vuoden 2010 toimintaa. Vuonna 2009 opetusministeriö antaa yliopistoille vielä talousarviosäädösten mukaisen tilinpäätöskannanoton niiden vuoden 2008 toiminnasta.

Yliopistojen neuvotteluissa sovitaan maisteriohjelma-asetukseen otettavista erillisistä maisteriohjelmista. Lisäksi neuvotteluissa käsitellään myös yliopiston strategiaa, toiminnan kehittämissuuntaan liittyviä kysymyksiä, kuten uuden oikeushenkilöaseman valmistelutilanne ja rakenteellisen kehittämisen jatkotoimet.

Ammattikorkeakoulujen neuvottelut käydään 14.4.–12.5.2009. Yliopistojen neuvottelut käydään 19.–30.10.2009. Yliopistot sovittavat esityksensä keskenään yhteen siten, että valmistelu ja neuvottelut voivat tapahtua lausuntokierroksella olevan yliopistolakiesityksen yliopistorakenteen mukaisesti. Tarkempi neuvotteluaikataulu on liitteessä neljä.

Opetusministeriö järjestää korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdolle neuvotteluihin liittyvän seminaarin Helsingissä maaliskuussa 2009. Lisäksi yliopistojen rehtorien neuvoston kanssa huolehditaan riittävästä keskinäisestä yhteydenpidosta.

Sopimusvalmistelua koskevat ohjeet sopimuksen rakenteen mukaisesti

1. Korkeakoululaitoksen yhteiset tavoitteet

Opetusministeriö ja korkeakoulut sopivat korkeakoululaitosta koskevista yhteisistä tavoitteista. Pohjana seuraavan sopimuskauden tavoitteille ovat hallitusohjelma, koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelma vuosille 2007–2012, korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen suuntaviivat vuosille 2008–2011, opetusministeriön toiminta- ja taloussuunnitelma vuosille 2010–2013, korkeakoulujen kansainvälistymisstrategia, aikuiskoulutuksen kokonaisuudistus ja tiede- ja teknologianeuvoston linjaukset.

Opetusministeriön luonnosta korkeakoululaitoksen yhteisiksi tavoitteiksi käsiteltiin johdon seminaarissa marraskuussa ja sidosryhmäseminaarissa joulukuussa. Saadun palautteen pohjalta yhteisiä tavoitteita muokataan siten, että niistä voidaan sopia maaliskuussa pidettävässä korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdon seminaarissa.

2. Yliopiston tehtävä, profiili ja painoalat

Yliopistojen tulossopimuksissa vuodelle 2009 sovittiin, että yliopistot uudistavat strategiansa siten, että ne ovat käytettävissä vuonna 2010 käytävissä neuvotteluissa. Strategiatyö edellyttää korkeakoulujen keskinäistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta alueen ja innovaatiojärjestelmän muiden toimijoiden kanssa. Korkeakoulujen profiilit muodostavat valtakunnallisen kokonaisuuden, joka kattaa yhteiskunnan sivistys-, koulutus- ja tutkimustarpeet. Yliopiston pro-

fiilissa voi painottua eri tavalla tutkimus, perustutkintokoulutus, taiteellinen toiminta, elinikäinen oppiminen tai innovaatio- ja aluetoiminta.

Yliopistot tekevät strategiatyönsä pohjalta ehdotuksen profiilistaan ja painoaloistaan. Sopimuskohtaa tarkistetaan tarvittaessa keväällä 2010 yliopistojen strategian valmistuttua. Strategioista on ilmeittäviä konkreettiset kehittämistavoitteet, toimenpiteet näihin pääsemiseksi ja kuinka strategian toteutumista voidaan seurata.

Yliopistokohtaiset määrälliset tavoitteet

Kaudella 2010–2012 sovitaan vuosittaiset keskimääräiset määrälliset tavoitteet ylemmille korkeakoulututkinnoille ja tohtorin tutkinnoille koulutusaloittain. Muutoin tavoitteet sovitaan yliopiston kokonaismääränä.

Määrällisten tavoitteiden valtakunnalliset lähtökohdat on esitelty liitteessä kaksi. Määrälliset tavoitteet sovitaan ennen varsinaisia neuvotteluja siten, että laskennallinen perusrahoitus voidaan laskea uusilla tavoiteluvuilla lakiesityksen hyväksymisen jälkeen. Määrällisiä tavoitteita ei käsitellä enää syksyn neuvotteluissa.

Opetusministeriö ja yliopisto sopivat yliopiston määrälliset ja tunnuslukutavoitteet vuorovaikutteisesti KOTA -tietojärjestelmää hyödyntäen. KOTA -tietojärjestelmän päivityspohjat ovat käytettävissä viimeistään vuoden vaihteessa.

Valtakunnallisena lähtökohtana määrällisten tavoitteiden valmistelulle pidetään:

Määrälliset tavoitteet	Vuosina 2010–2012 keskimäärin
Alemmat korkeakoulututkinnot	13 800
Ylemmät korkeakoulututkinnot	14 900
Tohtorintutkinnot	1 600
Harjoittelukoulujen oppilasmäärä	7 900
Harjoittelukoulujen ohjatussa harjoittelussa suoritettavat opintopisteet	42 000
Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä	8 500
Suomesta lähteneiden ja Suomeen saapuneiden vaihto-opiskelijoiden määrä (vaihdon kesto yli 3 kk)	10 500

Tavoitteisiin liittyvät täsmennykset liitteessä 2.

Tunnuslukutavoitteet

Yliopistojen toiminnan kehitystä seurataan vuosittain sopimukseen sisältyvillä keskeisillä tunnuslukutavoitteilla. Tunnuslukutavoitteiden valtakunnallisena lähtökohtana on korkeakoululaitoksen tasapainoinen kehittäminen sekä laadun ja vaikuttavuuden vahvistaminen. Yliopistokohtaisesti sovitaan tunnuslukutavoitteita vuodelle 2012. Opetusministeriö toimittaa yksityiskohtaisemman

ohjeen tunnuslukutavoitteiden tietopohjasta ja laskentamenetelmistä tammi-kuussa. Lisäksi opetusministeriö seuraa vuosittain yliopistojen toimintaa, maksuvalmiutta ja vakavaraisuutta näitä täydentävillä tiedoilla.

Valtakunnallisena lähtökohtana tunnuslukutavoitteiden valmistelulle pidetään:

Tunnuslukutavoitteet	Vuonna 2012
Opiskelijat (FTE)/ opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus ja tutkijakoulupaikat)	8,2
Ylemmät korkeakoulututkinnot/ opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus ja tutkijakoulupaikat)	1,05
Tohtoritutkinnot/ professorit	0,70
Kansainväliset refereejulkaisut / opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus ja tutkijakoulupaikat)	1,2
Tieteelliset julkaisut (pl. kv-refereejulkaisut)/ opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus ja tutkijakoulupaikat)	1,2
Opettajien ja tutkijoiden liikkuvuus Suomesta ja Suomeen (väh. 2 vko) / opetus- ja tutkimushenkilökunta (pl. laskennallinen tuntiopetus)	0,3
Vuonna x yliopistoissa perustutkinnon aloittaneista tutkinnon suorittaneiden osuus 7 vuoden kuluttua aloittamisesta	66,0 %
Lukuvuodessa vähintään 45 opintopistettä suorittaneiden osuus alemmaa ja ylempää korkeakoulututkintoa suorittavissa	45,0 %
Tutkinnon suorittaneiden osuus tutkinnon suorittaneiden ja keskeyttäneiden yhteismäärästä lukuvuoden aikana	68,0 %
Kansallisen kilpaillun tutkimusrahoituksen (SA, Tekes) %-osuus yliopiston kokonaisrahoituksesta	11,0 %
Kansainvälisen tutkimusrahoituksen (pl. yritys ja rakennerahastot) %-osuus yliopiston kokonaisrahoituksesta	3,5 %
Täydentävän rahoituksen osuus täydentävän rahoituksen ja valtion rahoituksen kokonaissummasta (pl. finanssisijoitukset)	0,4
Vuonna x tutkinnon suorittaneissa työllisten osuus työvoimaan kuuluvissa (työllisten ja työttömien yhteismäärästä) seuraavan vuoden lopussa.	96,0 %

*) Opetus- ja tutkimushenkilöstö ei sisällä tutkijakoulupaikkoja eikä laskennallista tuntiopetusta

Valtakunnallisia korkeakoulutuksen politiikkatavoitteita varten kehitetään laajaa, korkeakouluja kokonaisuutena tarkastelevaa indikaattoriseurantaa.

3. Keskeiset kehittämiskohteet

Korkeakoulun kannalta tai valtakunnallisesti merkittävistä kehittämistoimista (enintään kolme ehdotusta) sovitaan sopimuksen keskeiset kehittämiskohteet -kohdassa. Kehittämistoimi voi liittyä esimerkiksi rakenteelliseen kehittämiseen tai johonkin alakohtaiseen kysymykseen. Myös korkeakoulu voi tehdä ehdotuksen kehittämistoimiksi sopimustarjouksessaan.

4. Rahoitus

Sopimukseen kirjataan valtion rahoitus ao. yliopistolle tarvittavin erittelyin. Harjoittelukoulujen ja tutkijakoulujen osalta sopimuksissa todetaan toimintaan käytettävän rahoituksen vähimmäismäärä.

Valtion rahoitus yliopistojen menoihin määräytyy laskennallisesti kaikkien yliopistojen osalta samojen periaatteiden mukaisesti. Tavoitteena on, että muutosvaiheessa yliopistojen keskinäiset rahoitussuhteet eivät olennaisesti muutu ja että pidemmällä aikavälillä toiminnan tuloksellisuus heijastuu yksittäisen yliopiston saamaan rahoitukseen.

Toiminnan laatuun ja laajuuteen liittyvä laskennallinen perusrahoitus sekä muut koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteet rahoituskokonaisuus - siltä osin kun ei ole neuvottelun kohteena - lasketaan opetusministeriössä eduskunnan hyväksytyä uudistetun yliopistolain. Opetusministeriö päättää sopimuskauden alussa yliopistoja kuultuaan valtakunnallisista erityistehtävistä ja niihin osoitettavasta valtion rahoitusosuudesta.

Edellisten sopimuskausien kaltaista tuloksellisuusrahoitusta ja erikseen haettavaa harkinnanvaraista hankerahoitusta ei jatkossa ole. Tuloksellisuusnäkökulma otetaan erillisen tuloksellisuusrahoituksen sijaan huomioon valtion rahoituksen määräytymisperusteissa. Yliopistojen sisäisten kehittämishankkeiden tukeminen jää yliopistojen omaan harkintaan. Lähtökohtana on, että yliopisto huolehtii koulutuksen laajennuksista ja uudelleen suuntauksista kokonaisrahoituksensa puitteissa sisäisin rakenteellisen kehittämisen keinoin. Sovittu hankerahoitus vuodelle 2010 tai sitä myöhemmille vuosille hoidetaan kokonaisuudessaan vuonna 2010.

Valtion rahoitus tulee sisältämään strategiarahoitusta, jonka lähtökohtana on yliopistojen oma strategiatyö. Tässä tulee ottaa huomioon valtakunnalliset koulutus- ja tiedepoliittiset tavoitteet, joita koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiselle on asetettu eduskunnan ja hallituksen toimesta. Kaudella 2010–2012 keskeisinä kehittämiskohteina ovat tutkijanuran kehittäminen ja kansainvälistyminen. Opetusministeriön linjauksia sisältyy opetusministeriön toimenpideohjelmaan tutkijankoulutuksen ja -uran kehittämiseksi vuosille 2007–2011 ja korkeakoulujen kansainvälistymisen strategiaohjelmaan. Strategiarahoitus sovitaan ministeriön ja yliopiston välisessä neuvottelussa yliopiston strategiatyön, erilaisen profiloitumisen, painoalojen vahvistamisen ja uudelleen suuntausten pohjalta. Sopimukseen kirjataan strategiasta muutama keskeinen painopiste, jotka erityisesti ovat opetusministeriön rahoituspäätöksen pohjana.

5. Muut esitykset

Maisteriohjelmat

Maisteriohjelmien lakkauttamista tai uusia ohjelmia koskevat esitykset vuonna 2010 alkavasta koulutuksesta tehdään KOTA-järjestelmän kautta, jossa on näitä varten oma esityspohja. Maisteriohjelmaa koskeva ohjeistus on liitteenä kolme.

Opetusministeriöön 30.1.2009 mennessä toimitettava aineisto

- Yliopisto antaa ensimmäisen ehdotuksensa määrällisiksi tavoitteikseen ja tunnuslukutavoitteikseen 30.1.2009 mennessä. Opetusministeriö antaa vastatarjouksensa tavoitteisiin ja ehdotuksensa valtakunnallisiksi erityistehtäviksi 27.2.2009 mennessä ja yliopisto vastineensa näihin 18.3.2009 mennessä. Määrällisten tavoitteiden ja valtakunnallisten erityistehtävien lopullinen yhteensovittaminen tapahtuu ministeriön ja yliopiston välillä huhtikuun aikana.

Opetusministeriöön 16.2.2009 mennessä toimitettava aineisto

- Hankeraportointi vuoden 2008 osalta tapahtuu KOTAn raportointipohjia hyödyntäen.
- Tuottavuushankkeiden ja rakenteellisen kehittämisen toimenpiteistä ja henkilöstövaikutuksista raportoidaan erikseen liitteenä neljä olevan raportointipohjan mukaisesti.
- Erillisraportointia edellytetään yliopiston toimenpiteistä tutkijanuran ja yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen edistämiseksi. Tutkijanuran edistämistä raportoidaan sekä yliopistossa jo toteutetut toimenpiteet nelipuolaisen tutkijanuran edistämiseksi että asiaan liittyvät päätökset tai suunnitelmat. Yhteiskunnallisen vuorovaikutuksen edistämisestä raportoidaan yliopiston toimenpiteet innovaatiotoiminnan edistämiseksi, ainakin keksintöilmoitusten määrä, näistä jatkotyöstettyjen osuus, yliopiston itselleen ottamien hyödyntämisoikeuksien määrä ja eteenpäin siirretyt hyödyntämisoikeudet.

Opetusministeriöön 28.8.2009 mennessä toimitettava aineisto

- Yliopisto tekee strategiatyönsä pohjalta ehdotuksen tehtävästä, profiilista ja painoaloista. Painoalat tarkistetaan tarvittaessa keväällä 2010 strategian valmistuttua.
- Esitykset vuonna 2010 alkavista maisteriohjelmista.
- Erillisraportointia edellytetään yliopiston opettajankoulutuksen tilanteesta ja suunnitelmista. Tästä tulee ilmetä 1) Opettajankoulutuksen asema yliopiston strategiatyössä ja rakenteellisessa kehittämisessä 2) Opettajankoulutuksen sisältöjen kehittäminen: tulevien opettajien valmiudet erityistä tukea tarvitsevien oppilaiden opetukseen, maahanmuuttajien koulutustarpeisiin vastaaminen sekä tieto- ja viestintätekniikan käyttövalmiudet sekä 3) Tutkimuksen vahvistaminen opettajankoulutuksessa

Opetusministeriön sopimustarjous toimitetaan yliopistoille viimeistään viikkoa ennen neuvottelua.

Kaikki neuvotteluihin liittyvä aineisto toimitetaan vain sähköisesti käyttäen KOTA-tietojärjestelmää.

Tilastotiedot toimitetaan KOTA-tietojärjestelmään vuodelta 2008 tätä koskevien ohjeiden mukaisesti. Avoimen yliopisto-opintojen perusteella tutkinto-opiskelijoiksi valitut raportoidaan koulutusaloittain eriteltyinä yliopiston sopimusaineistojen yhteydessä.

Yliopisto huolehtii vuonna 2009 Valtiokonttorin ohjeistuksen mukaisten tuloksellisuustietojen sekä suunnittelun ja seurannan asiakirjojen julkaisemisesta Netrassa. Tilinpäätösasiakirja toimitetaan ministeriöön 15.3.2009 mennessä noudattaen valtiokonttorin ohjeistusta ja opetusministeriön aiempaa suositusta yliopistojen tilinpäätöksen rakenteeksi. Tähän sisältyy johdon katsaus vuoden 2008 toiminnasta.

Lisätietoja antavat tarvittaessa:

- opetusneuvos Jorma Karhu, puh. (09) 1607 7429 (jorma.karhu@minedu.fi) ja ylitarkastaja Ulla Mäkeläinen, puh (09) 1607 7225 (ulla.makelainen@minedu.fi)
- KOTA-tietojärjestelmän tekniset kysymykset suunnittelija Jukka Haapamäki, puh. (09) 1607 7227 (jukka.haapamaki@minedu.fi)

Ylijohtaja

Sakari Karjalainen

Johtaja

Anita Lehikoinen

LIITTEET

1. Opetusministeriön ja korkeakoulujen väliset neuvottelut vuonna 2009
2. Määrällisten tavoitteiden valtakunnalliset lähtökohdat
3. Maisteriohjelmaohje
4. Raportti tuottavuusohjelman ja rakenteellisen kehittämisen toimenpiteistä

TIEDOKSI

Opetusministeri Henna Virkkunen
 Valtiosihteeri Heljä Misukka
 Erityisavustaja Laura Rissanen
 Kansliapäällikkö Harri Skog
 OPM/ Kty/ koulutuksen tulosalue
 OPM/ Kty/ tutkimuksen tulosalue
 OPM/ aikuiskoulutuksen tulosalue
 OPM/ HAO/ TS
 Harjoittelukoulut
 Suomen Akatemia
 Korkeakoulujen arviointineuvosto
 Suomen ylioppilaskuntien liitto
 Valtiontalouden tarkastusvirasto